

PERSBERICHT - ZWARTE PIETEN

NATIONAAL MUSEUM VAN DE SPEELKAART - TURNHOUT

Tentoonstelling van 1 juli tot 29 september 2013

ZWARTEPIETEN, EEN SPEL VOOR KONINGEN EN KINDEREN

Met de zwartepiet blijven zitten: iedereen heeft het ooit meegemaakt... Het populaire kaartspel, dat eindigt met een verliezer in de plaats van een winnaar, gaat al meer dan honderd jaar mee..

Oorspronkelijk was het vooral een amusementsspel voor volwassenen, mét straf voor de verliezer. Het gezicht van deze stakkerd werd zwart gemaakt met een verbrande kurk. Na enkele rondjes zag de meest onfortuinlijke speler er uit als een echte smeerpots.

Historiek en spelregels

Het zwartepietspel ontstaat in de 19de eeuw. Aanvankelijk wordt het met een traditioneel kaartspel gespeeld. Vanaf omstreeks 1880, maar vooral na 1900, ontstaan speciale spellen voor zwartepieten. Is het oorspronkelijk ook een spel voor gemengde gezelschappen en volwassenen, dan is het nu een kinderkaartspel bij uitstek geworden.

Het spel bestaat uit het verzamelen van paren. Als een speler twee bij elkaar horende kaarten in de hand houdt, dan mag hij dit paar afleggen. Eén kaart staat op zichzelf, los van de andere paren. Dit is de zwartepiet. Wie deze kaart overhoudt, verliest het spel. Bij een traditioneel kaartspel, is schoppenboer de zwartepiet. Zijn tegenhanger, klaverenboer, wordt voor het spel begint opzij gelegd.

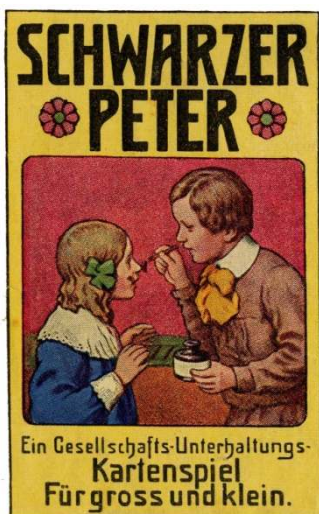
In de Angelsaksische landen heet het spel "Old Maid". De zwartepiet stelt een vrouw, meer bepaald de "oude vrijster", voor. De kaart herinnert aan de ondergeschoven maatschappelijke positie van de ongehuwde juffrouw in het Victoriaanse Engeland.

Zwartepieten is een ongewoon spel omdat het eindigt bij een verliezer, de rest van de spelers wint. Meestal is het precies omgekeerd en eindigt een kaartspel met een winnaar.

Er bestaan wel meer omgekeerde kaartspelen waarvan sommige best vrij oud zijn. Ook het niet halen van slagen is geen onbekend verschijnsel en levert bij sommige spelletjes extra punten op.

Zwartepieten is niet enkel een omgekeerd spel, de verliezer wordt bovendien bestraft. Althans in de oorspronkelijke versie, waaraan het spel overigens ook zijn naam ontleent. Het gezicht van de verliezer wordt zwart gemaakt met een verbrande kurk. Na enkele rondjes ziet de onfortuinlijke speler die het vaakst verliest er uit als een echte smeerpots.

Een spel voor koningen

Eén van de oudst bekende vermeldingen van het spel dateert van oktober 1855. Wanneer de toekomstige koning en koningin van België, kroonprins Leopold (1835-1909) en Marie Henriëtte (1836-1902), op bezoek zijn bij Napoleon III (1808-1873) in Parijs, introduceert Marie Henriëtte een spel “waarbij de gezichten van de verliezers met een verbrande kurk werden zwartgemaakt”. Zwartepieten wordt aan het stijve Franse hof al gauw populair.

Ogenschijnlijk is zwartepieten een erg eenvoudig kaartspel. Maar schijn kan bedriegen... En het is in ieder geval een mooie metafoor van het leven: kansen kunnen keren en hoe goed je probeert, gevaar loert om de hoek. Voor je het weet, eindig je met de zwarte Piet in de hand en met een besmeurd gelaat. Zelfs al ben je keizer van Frankrijk!

PRAKTISCHE INFO

- Nationaal Museum van de Speelkaart, Druivenstraat 18, B- 2300 Turnhout
- www.speelkaartenmuseum.be – museum.speelkaart@turnhout.be – 32 14 41 56 21
- Volg ons op facebook: www.facebook.com/TRAM41

Het museum maakt deel uit van TRAM 41 – Turnhoutse Route Archief en Musea

Openingsuren museum:

- Dinsdag tot vrijdag: 10 tot 17 uur
- Zaterdag en zondag: 11-17 uur
- Maandag gesloten

Tickets:

- 5 euro – kortingstarief: 3 euro – jonger dan 18 jaar: gratis
- Begeleiders van groepen: gratis
- Combiticket met het Taxandriamuseum en het Begijnhofmuseum: 7,50 euro
- Rondleiding: 50 euro (1,5 uur) – ook anderstalig
→ Reservatie via het UiT-loket: gidsen@turnhout.be – +32 14 44 33 55
- Volledig tarievenoverzicht: www.speelkaartenmuseum.be

Meer info:

- Hoofd Nationaal Museum van de Speelkaart :
Filip Cremers - filip.cremers@turnhout.be – +32 14 41 56 21
- Coördinator TRAM 41
Sofie Wilder - sofie.wilder@turnhout.be - +32 14 44 33 58
- Pers & communicatie:
Ingrid Rombaut - ingrid.rombaut@turnhout.be - +32 14 44 33 70 - +32 479 82 36 37

RANDACTIVITEITEN

Niet alleen kijken, ook doen!

- Terwijl mama en papa de expo bezoeken kunnen kinderen hun eigen speelkaartendoosjes creëren in het jeugdatelier. Met speelkaarten natuurlijk!
 - In de zomermaanden juli en augustus helpt een gratis speurmeuzentocht de jongste generatie om het museum op een ludieke manier te ontdekken.
 - Workshops zomervakantie:
 - woensdag 3 juli: 'Verf eens anders' – zelf marmerpapier maken - voor kinderen van 7 tot 9 jaar
 - woensdag 7 augustus: 'Kitchen litho' – toveren met vlakdruktechniek - voor kinderen van 10 tot 12 jaar
- Info en reservatie: catherine.verrees@turnhout.be - +32 14 41 56 21

Zomer in het museum

Elke donderdag van juli en augustus is het museum gratis te bezoeken! (uitgezonderd: 15 augustus). Om 14 uur start een gratis rondleiding en de drukkers van het museum demonstreren oude technieken op historische drukpersen. Kinderen kunnen het museum verkennen met de hulp van een zoektocht.

Andere data voor drukdemonstraties:

5 en 29 september, 10 en 27 oktober, 7 en 24 november, 5 december 2013
